

Bijlage A

Toelichting Arbeidsmarkttoelage NPO

Onderstaande tekst, in bijlage

De NPO Arbeidsmarkttoelage werd in augustus 2021 geïntroduceerd door toenmalig minister Slob [1]. Deze regeling had als doel het werk op scholen met het grootste risico op onderwijsachterstanden aantrekkelijker te maken. Om op die wijze bij te dragen aan het meer gelijk verdelen van de tekorten en op die manier het herstel van kansengelijkheid te bevorderen. Bij de totstandkoming van het Onderwijsakkoord in april 2022 werd afgesproken de middelen voor de arbeidsmarkttoelage structureel toe te kennen aan de sector. Ook werd gevraagd dit dossier als cao-partijen in een cao-afspraken te verwerken.

Omdat er over het effect van de regeling bij de totstandkoming van het Onderwijsakkoord nog geen uitspraak kon worden gedaan, is in september 2023 besloten de regeling integraal over te nemen in de CAO PO 2023-2024 (art 6.10).

Zowel werkgevers- als werknemersorganisaties zien de ongelijke verdeling van het personeelstekort als een groot probleem en onderschrijven het doel van de initiële regeling. Omdat we deze publieke middelen zo effectief mogelijk willen inzetten voor dat doel, zijn er enkele onderzoeken gestart om de resultaten van de regeling te meten.

In de eerste van drie onderzoeken, “Gelijke Monniken, ongelijke kappen” [2], werd door het Arbeidsmarktplatform Primair Onderwijs onderzocht op welke wijze invulling werd gegeven aan deze regeling en hoe de toelage werd ervaren in de sector. Hieruit bleek op basis van de interviews geen duidelijk beeld van de ingeschatte effectiviteit. ‘Op de scholen die middelen voor de arbeidsmarkttoelage ontvangen bestaat breed draagvlak voor de toelage. Het draagvlak voor de arbeidsmarkttoelage is op scholen zonder toelage aanzienlijk minder. Hier bestaat vaak ongemak en ongenoegen over de toelage. De toelage wordt door de geïnterviewden op scholen zonder toelage direct of indirect gezien als een financiële compensatie voor de vermeend zwaardere werkomstandigheden op de achterstandsscholen. Hiervan is volgens de geïnterviewden (op de scholen zonder toelage) vaak geen sprake, althans niet zo systematisch als de arbeidsmarkttoelage in hun ogen suggereert. Dit voedt een gevoel van onrechtvaardigheid onder personeel dat nu geen toelage krijgt.’

In het onderzoek “Drijfveren van leraren in het primair onderwijs” [3] is de effectiviteit van financiële en niet-financiële prikkels op de uitstroom van leraren en de herintrede van ex-leraren onderzocht. Hieruit bleek dat “vooral een substantiële loonsverhoging (van 10%) effectief te zijn om de uitstroom van leraren af te remmen of de herintrede onder ex-leraren te doen toenemen. Een voltijds onderwijsassistent gedurende de lessen van de leraren heeft een vergelijkbaar effect, maar is waarschijnlijk veel duurder dan een dergelijke loonsverhoging. De effectiviteit van een loonsverhoging is voor leraren aanzienlijk minder wanneer deze kleiner is.”

Het Centraal Planbureau onderzocht in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen ook de effecten van het eerste schooljaar van de Arbeidsmarkttoelage [4]. Zij concludeerden dat de arbeidsmarkttoelage in het eerste schooljaar na invoering geen substantiële effecten heeft gehad op de mobiliteit van leraren in het basis- en voortgezet onderwijs.

Voor de opvolgende schooljaren vindt er nog onderzoek plaats. Doordat de beschikbare middelen per 2024 vanwege meerdere redenen met ongeveer een derde zijn afgenomen, maken wij ons grote zorgen over de effectiviteit van de regeling in de huidige vorm.

Dit heeft de PO-Raad en vakbonden doen besluiten om een aantal aanpassingen aan te brengen in de cao-afspraken met betrekking tot de arbeidsmarkttoelage en een onderzoek te initiëren naar een meer effectieve besteding van de middelen. Het doel blijft daarbij gelijk, namelijk het werk op scholen met het grootste risico op onderwijsachterstanden aantrekkelijker maken zodat de tekorten hier niet groter zijn dan de rest van de sector.

Dat betekent concreet dat we voor het kalenderjaar 2025 het volgende afspreken:

Voor 2025 gaan we nog door met de arbeidsmarkttoelage.

Waarbij:

- Een nieuwe selectie van scholen plaatsvindt. Scholen die niet langer tot de 15% scholen met de hoogste cbs-achterstandsscore horen, zullen de middelen niet meer krijgen. En scholen die daar juist bij zijn gaan horen, zullen de bekostiging voor het eerst gaan krijgen
- De toelage wordt niet maandelijks, maar twee keer per jaar uitbetaald. In juli 60% van het totaal, in december (of november) 40%

In de aankomende maanden zullen sociale partners samen met het ministerie onderzoeken op welke manier we de publieke middelen vanaf kalenderjaar 2026 zullen inzetten ten behoeve van het eerdergenoemde doel. Over dit proces en de uitkomsten hiervan zullen we via de gebruikelijke kanalen communiceren.

[1] <https://www.nponderwijs.nl/documenten/publicaties/2021/08/24/persbericht-arbeidsmarkttoelage>

[2] <https://arbeidsmarktplatformpo.nl/wp-content/uploads/2023/12/Onderzoek-ervaringen-arbeidsmarkttoelage-NP-Onderwijs-Arbeidsmarktplatform-PO.pdf>

[3] <https://arbeidsmarktplatformpo.nl/wp-content/uploads/2023/12/Onderzoek-effectiviteit-van-financieleprikkels-op-uitstroom-van-leraren-en-herintrede-van-ex-leraren-Arbeidsmarktplatform-PO.pdf>

[4] <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Publicatie-effecten-eerste-schooljaar-arbeidsmarkttoelage-nationaal-programma-onderwijs.pdf>